

מסתתניני? המחדר?

לכל אורך הרצועה, ממבואות העיר עזה ועד לפסי הרכבת ברפיח, הם יושבים ברבבותיהם, במחנות הפליטים של אונר"א. יש המציעים לספח אותם, למסור אותם לאו"ם, ליישב אותם בפנים המדינה, להפוך אותם למדינה פלסטינית ריבונית או לפזר אותם בין מדינות ערב. אתמול עוד היו ריכוז עצום של איבה פעילה. מתוכם יצאו המסתתנים והפידאיון. כיום הם יושבים בשקט כפוי, בתוך שטח כיבוש. אולם מה יהיה בעתיד? האם 300 אלף תושבי הרצועה יהיו אזרחי המדינה, או אולי יהיו הם ובניהם המסתתנים של המחוז?

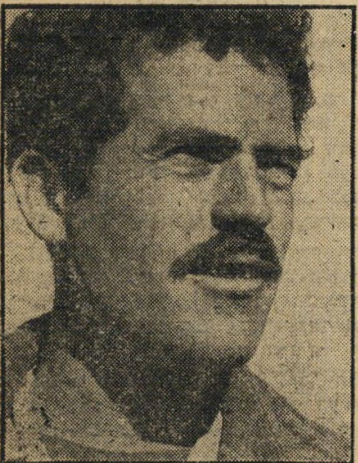
מאת שלום כהן

השומר. ג'ומעה אלטאווי מוכן לחזור לישראל — אך ורק לאדמותיו הקודמות

הבנקאי. מנהל בנק ברקליין בעזה, מא' מין ביעילותו של משטר האו"ם כפתרון.

הפועל. יליד יפו, בן 24, אב לשלושה ילדים, מוכן להתיישב בכל מקום בישראל.

המורה. הוא בן 20, אינו אוהב את ישראל, רוצה בשוכה של מצרים לרצועה.

הדיוג. איסטמיל ריבעי, 20, נולד ביפו, זוכר היטב את תלאביב, מקווה לחזור.

החזנוני. יליד פאלוגיה, אב לשני ילדים, לגביו כל שלטון הוא טוב, כי בידו הכוח.

בקה, למשל, את ג'ומעה יוסף אלטאווי. זהו גבר גבוה מאד, בעל הופעה מקסימה ולבוש אלגנטי הבולט למרחוק בסימטות העלובות של מחנה אל-רמאל העזתי. ג'ומעה היה שומר במשטרת עזה, עד לכוא משטרת ישראל. ואז הוא פוטר. יתכן כי זוהי סיבת העקשנות הגדולה שבדבריו; יתכן שזוהי תוצאה של מאות שידורים מצריים; יתכן שהוא מאמין בכנות בדברים אלה.

"אני ממשפחה עשירה. יש לי אדמות, בית ומטעים בכפר מראר. כיום אני חי רק על קיצבה. על קיצבה, ועל התקנה שאחזור בדרך זו או אחרת אל אדמותי ואל רכושי." ואם יוצעו לו אדמות אחרות, ובמקום ביתו ורכושו יינתן לו רכוש השווה בערכו לזה שהיה לו במראר?

"לא אסכים! זוהי נחלתי ואני רוצה אותה בחזרה!" הוא אינו אומר את הדברים מתוך שינאה. הוא אפילו אינו מתרגש. הוא מדבר בנימת הגיון, במשפטים שקולים.

בפעם האחרונה שראה את כפרו, היה זה 15 במאי, 1948. יום הכרזתה של מדינת ישראל. "בשלוש לפנות בוקר, התחילה ההתקפה על הכפר שלנו. קמה זעקה גדולה, ומכל הבתים והסימטאות התחילו התושבים לנהור החוצה, בורחים."

"הייתי אז בן 19, מספר ג'ומעה. "עברתי כאחראי במיתקני בטיס התעופה האנגלי הסמוך. למשפחתי היו גם הכנסות טובות מאדמותינו. בליל ההתקפה, העליתי את אשתי ואת שני ילדי על מכונית משא, אספתי את כל הכסף והתכשיטים וברחתי למגדל."

הוא חי שם על חסכוניות, כל עוד ישב הצבא המצרי בעיירה הקטנה. המצרים ותועמלנים אחרים הבטיחו לו השכם והערב כי עוד מעט יחוסלו היהודים והוא יוכל לחזור לכפרו. תחת זאת, התמוטט הצבא המצרי; מגדל נפלה לידי צה"ל. ג'ומעה שוב העמיס את משפחתו על מכונית וברח דרומה, לעזה. הכסף שנשאר לו הספיק לתקופה קצרה בלבד, אחר-כך נאלץ להתלות בחסדי אונר"א. עם אשתו וחמשת ילדיו, זאת היא הסיבה מדוע ג'ומעה אינו מוכן להסתפק בפיצויים כספיים עבור הרכוש שהיה לו. "אני אוכל את הכסף, ואז מה אעשה?" הוא שואל. על כל פנים, כל עוד מובטח לו סיוע האו"ם, אין הוא מוכן לשנות את מעמדו כפליט, אלא אם יוחזר לו מעמדו הקודם כמלווא, כולל אדמות, מטעים ובית במראר.

★ ★ ★

פואד אל-שמלי, הוא קיצוני ותקיף הרבה יותר בדעותיו. פגשנו אותו מטיל בחליפתו החומה הנאה על חולות והחוף. בניגוד לכל שאר המטיילים, היה בודד. ובמקום לחייך, פניו זעפו כשראה עתונאים ישראלים. "אל תצלמו אותי, אינני מעוניין למסור לכם את שמי!" היו דבריו הראשונים.

פואד הוא בן עשרים בסך הכל. הכפר שבו נולד אינו רחוק כל כך. אם ילך ברגל, לאורך חולות החוף, הוא יגיע תוך שעה וחצי לחורבות הכפר. ג'ורה ולדקלים והמטעים המוריקים שמדרום לאשקלון החדשה, אשר מתחתן חבויים למחצה שרידי אשקלון העתיקה. הוריו של פואד היו בעלי אדמות אמידים; הם שלחו את בנם לבית-הספר העממי בג'ורה. אולם כאשר היה הנער בן 12 שנה, הובטו המצרים בחוליקאת, כוכבה, ג'וליס ומגדל, והתרכזו בשני כיסים: פאלוגיה ורצועת עזה. ג'ורה נשארה חסרת הגנה מול צה"ל, תושביה נטשו את בתיהם וברחו. פואד והוריו היו בין הפליטים.

אולם בעוד שפליטים רבים אחרים התרגלו למצב החדש ושקעו בחוסר-המעש המנוון של המחנות, המשיך פואד ללמוד ולהשתלם, עד שהפך להיות מורה. משך כל אותן השנים, דבר אחד לא שכח: היהודים גרמו לכריחתו. על כן, כאשר נשאל מה, לדעתו, צריך להיות עתידה של הרצועה, השיב ללא היסוס: "צריך להחזיר אותה למצרים!"

"הרי המצרים עצמם אינם טוענים שזוהי טריטוריה מצרית", התפלאתי.

"עזה שייכת למצרים לפי אותו הגיון ואותה חוקיות שישראל טוענת שחלקים רבים משטחה שייכים לה: היא יושבת כאן מזה שמונה שנים."

פואד, בעל השיער השחור המסורק למשעי והעיניים החומות היוקדות, הוא תוצר החינוך הלאומי הערבי הקיצוני. הוא אינו מאמין שאפשר להקים מדינה פלסטינית